

Dit artikel is afkomstig uit

JAARGANG 17 | NUMMER 4

Egoscoop

TIJDSCHRIFT OVER
ONDERWIJS EN OPVOEDING

ouders

Deze Egoscoop is na te bestellen via
www.onderwijsmaakjesamen.nl/webwinkel

Voor meer informatie en lid worden bezoek www.egoscoop.nl

Onderwijs maak je *samen*

Vo-docente Caroline Verlee over *Unconditional Parenting*

“Als je relatie-gestuurd opvoedt, kun je de gereedschapskist van belonen en straffen sowieso dichtlaten”

Door: Geert Bors

Onvoorwaardelijk ouderschap. Dat is wat Caroline Verlee thuis wil voor haar twee jonge kinderen. Maar ze past Alfie Kohns ideeën over ‘unconditional parenting’ óók toe als leraar op een vo-school. Ouderschap? In de klas? Een fijn gesprek over de onzin van belonen en straffen. En een tikkie meer humaniteit in plaats van meer regels op school: “Het is zo normaal voor veel kinderen om gestraft te worden. Ze zijn gaan geloven dat het nodig is.”

We gaan het hebben over de Amerikaanse onderwijsauteur Alfie Kohn en zijn idee van *unconditional parenting*. ‘Onvoorwaardelijk ouderschap’ dus. En dat pas jij behalve als jonge ouder óók toe als leraar in je klas. Kun je, om in de stemming te komen, een voor jou belangrijk citaat uit zijn boek geven?

“Een van de centrale punten van het boek *Unconditional parenting* is naar mijn mening het serieus nemen van je kind. En dan bedoel ik met ‘je kind’ net zo goed de kinderen in je klas. Dit is een passage waarin Alfie Kohn je heel nadrukkelijk terugbrengt bij hoe het voelt om kind te zijn:

‘Zouden we niet beter moeten weten? Wetenschappelijk onderzoek heeft ten slotte toch aangetoond dat de meeste volwassenen ooit, op enig moment zelf kind geweest zijn. Zijn we gewoon vergeten hoe het is als je wereld op zijn kop staat door dingen die volwassenen niet begrijpen, en - nog erger - hoe het is om je gevoelens daarover weggewuifd te zien door diezelfde volwassenen?’

Wat betekent een boek met ‘ouderschap’ in de titel voor je onderwijspraktijk? Hoe ben je Alfie Kohn op het spoor gekomen?

“Ik ben Vlaamse en heb in België de lerarenopleiding gedaan. Toen ik naar Nederland verhuisde, rolde ik in eerste instantie het bedrijfsleven in. In die tijd heb ik het pedagogische wat achter me gelaten. Tot ik in mijn laatste baan wetenschappelijke informatie mocht gaan verzamelen over effecten van bepaalde leiderschapstijlen op het welbevinden van werknemers.

Een van de dingen die ik vond, was dat het bonussensysteem niet werkt. Werknemers gaan niet harder lopen van straffen en belonen, maar wel van je gezien voelen, verantwoordelijkheid en autonomie krijgen. Daarmee wordt hun werk plezieriger, geeft het meer voldoening en worden mensen ook actiever en effectiever.

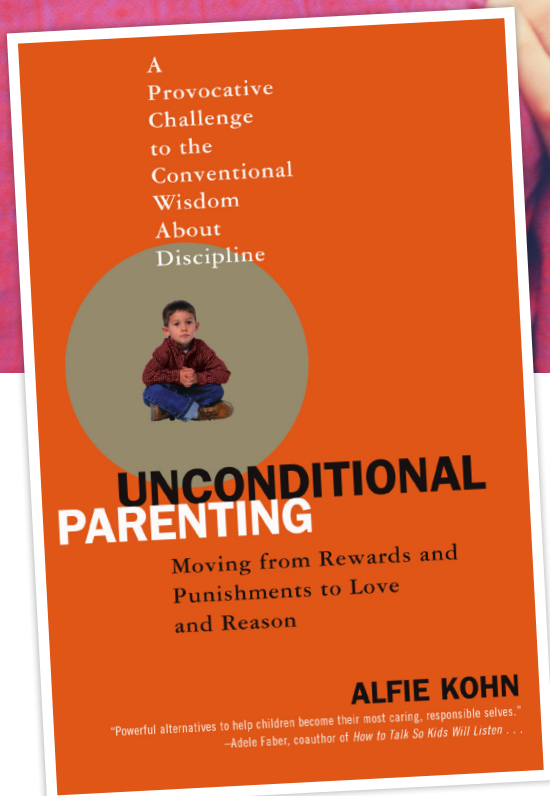
Ik kreeg in die tijd mijn eerste kind. Iemand gaf me de tip om Alfie Kohn eens te lezen. Eén grote herkenning, vooral vanuit eigen middelbare schooltijd, toen ik veel conflicten met mijn docenten had. Die gingen altijd over serieus genomen worden. Over rechtvaardigheid. Over domme regels op school, die die leraren ook niet goed uitgelegd kregen. Als ik dan bleef door hameren, kon ik straf verwachten. Toen ik Alfie Kohn las, besepte ik dat het niet zo gek was dat ik die botsingen gehad had.”

Dus hij schreef over wat jij uit jezelf al toepaste?

“Ja. Eigenlijk deed ik het ook al in mijn omgang met jongeren – op jongerenkampen, op jongerenretraites. Ik ging altijd uit van de gelijkwaardigheid in de omgang met kinderen.

"Iemand gaf me de tip Alfie Kohn eens te lezen. Eén grote herkenning!"

- Caroline Verlee

En dat wat ik dacht en voelde, maakte Alfie Kohn expliciet. Met achtergronden en wetenschappelijke onderbouwingen. Met mijn eigen kind ging ik het vanzelf al zo doen. Toen ik door de crisis mijn baan verloor en terugkwam in het onderwijs, kon ik dat ook niet anders doen dan *unconditional*."

En dat merken je leerlingen ook?

"Ik ben tweedegraadsdocent Engels, Nederlands en Geschiedenis. Ik werk op een scholengemeenschap waar alles zit van mavo en een 'two-talent'-klas, voor hoogbegaafde kinderen. De school is tamelijk traditioneel in haar onderwijsopvattingen, maar binnen de mogelijkheden kan ik goed uit de voeten. Ik merk dat mijn leerlingen eraan moeten wennen: 'U bent niet streng genoeg. U gooit er nooit eens iemand uit.' Dan vraag ik: 'Goed, als ik jou er nu uit zou zetten, denk je dan: "Goh, Caroline heeft eigenlijk wel gelijk"? Of foeter je me uit en vind je dat jij altijd de Sjaak bent?' Dat laatste, antwoordde een jongen laatst. En dus vroeg ik: wat voor zin heeft het dan? Het is zo normaal voor veel kinderen om gestraft te worden. Ze zijn gaan geloven dat het nodig is. Voor overdreven belonen geldt hetzelfde."

Als jij gevraagd wordt om samen te vatten waar *unconditional parenting* over gaat, hoe doe je dat dan?

"Het is in elk geval géén opvoedmethode. Veel mensen houden van heldere, duidelijke, controleerbare stappenplannen. Dat krijg je bij Kohn niet. En zo gaat opvoeden ook niet. Het is een filosofie, een ouderschapsstijl. Het boek gaat over omgaan met kinderen, gebaseerd op gelijkwaardigheid en gestoeld op relatie. Traditioneel is onderwijs gestuurd door gedrag: als iemand zich goed gedraagt, is het een 'goed opgevoed kind'. *Unconditional parenting* (UP) kan wel iets zeggen over gedrag, maar altijd vanuit relatie. Je zorgt dat je geen schade toebrengt aan de relatie."

Dat '*unconditional*' is toch deels ook een antwoord op het conditioneren van gedrag met belonen en straffen uit het behaviorisme? Leg je het ook ooit zo uit?

"Vaak wordt UP samengevat als 'opvoeden zonder straffen of belonen'. Dat is te kort door de bocht. Want het antwoord is dan: 'Mijn kind reageert niet op alleen maar altijd alles uitleggen'. Het voelt voor die mensen alsof je dingen uit hun gereedschapskist wegneemt. Als

je inzet op een relatie-gestuurd opvoeden in plaats van gedrag-gestuurd, kun je die gereedschapskist sowieso dichtlaten.”

Hoe ziet dat eruit in jouw klas?

“Neem cijfers geven. Ik ontkom daar niet aan op mijn school. Voor sommige leraren geldt, dat ze een 1 geven als iemand zijn huiswerk niet gemaakt heeft. Als ik dan toch cijfers geef, wil ik dat ook als een zo zuiver mogelijk instrument gebruiken om te kijken hoe ver je bent met je kennis, je ontwikkeling. Als ik daar dan ineens een 1 tussen zou zetten, zou dat een vertroebeld beeld opleveren. Een onvoldoende bij mij is dus ook niet erg. Ik gebruik het als niet meer dan een koortsthermometer: haal je een onvoldoende, dan is dat hetzelfde als opeens 39 graden koorts hebben. Daar heb je ook geen oordeel over, behalve dat je constateert: ‘Wacht, hier klopt iets niet. Uitzieken of ingrijpen?’ Dat is een kwartje dat bij veel leerlingen na een poos wel valt. Maar sommige leerlingen schieten dan alsnog in de stress, omdat het thuis niet begrepen wordt.”

Heb je een voorbeeld van een leerling die het is gaan zien?

“Ik had vorig jaar een mentorleerling, die nu niet meer bij me in de klas zit. We hadden veel bonje. Hij zocht telkens mijn grenzen op en hoopte telkens dat hij van mij gedaan kreeg dat hij verwachtte dat ik zou doen. Het is een Marokkaanse jongen, die geleerd had dat je als volwassene altijd de leiding moet nemen. Ik was een softie, liet hij me telkens weten. Daar stond hij dan weer, de armen gekruist, hij vond mij maar dom en stom. Dit jaar komt hij telkens bij me langs. Even kletsen. ‘Dat had jij vorig jaar ook niet gedacht, hè?’, vroeg ik hem laatst. Hij zei dat hij nu zag dat ik er voor de leerlingen ben en oog voor ze heb. ‘U luistert echt naar ons.’ Met een jaartje vertraging, is dat toch echt een cadeautje om te krijgen.”

En de ouders? Hoe speelt UP bijvoorbeeld een rol tijdens het tienminutengesprek?

“Het fijne op onze school is dat we gesprekken hebben met de kinderen erbij. Je praat dus niet over, maar mét de leerling. Er zijn wel eens ouders die rechtlijnig tegenover mijn opvattingen staan. Van die ouders die dan toch vinden dan ‘mijn kind dit of dat moet, want dat vinden wij’. Zo’n kind zie je dan bij iedere zin een stukje krimpen. Ik blijf het kind consequent benaderen vanuit het positieve. Sommige ouders pakken dat op. Die zien hun kinderen ook mondiger, wijzer worden. Sommige blijven overtuigd van de harde aanpak.”

Hoe werkt dat – thuis ‘voorwaardelijk’ en bij jou in de klas ‘onvoorwaardelijk ouderschap’?

“Nou, er zijn kinderen, die misschien geen uitgesproken ‘onvoorwaardelijke opvoeding’ meekrijgen, maar wel een opvoeding van gelijkwaardigheid. Maar over het algemeen merk ik dat kinderen thuis erg voorwaardelijk worden opgevoed. Dat zie je in de klas. Ze vinden mij apart. Sommige leerlingen blijven maar zoeken naar de grens, blijven maar wachten tot ik het roer overneem. Natuurlijk neem je als leraar soms de *lead* om tot een goed leerklimaat te komen. Soms moet je dirigeren om tot een mooi muziekstuk te komen. Maar wat voor mij niet klopt, is als kinderen zichzelf daarmee passief maken.”

Wat doe je met kinderen die die onvoorwaardelijkheid zo niet gewend zijn?

“Vaak blijven kinderen uit gezinnen van ‘de harde aanpak’ hun kompas behoorlijk buiten zichzelf zoeken. Het vragen om grenzen is bij hen ook een zoeken naar houvast, naar iemand die zegt: ‘Hier stopt het. Dit pad ga jij lopen’. Ik zie enorme verschillen in zelfvertrouwen.

Versillen in meeloopgedrag. Kinderen die gelijkwaardigheid gewend zijn in hun opvoeding gaan ook sneller bij zichzelf te rade gaan. Ze zullen zelfstandiger en bewuster hun eigen keuzes maken. In het algemeen trekken ze zich ook op school minder aan van wat anderen willen. Ze liggen beter in de groep. De ‘schoppers’ trekken een extremer publiek met zich mee: er is een deel dat hen in alles bijstaat en een groep die het gedrag totaal afwijst. Er zit weinig tussenin.”

Wat doe je daaraan?

“Blijven praten. Met een kind, maar ook samen, als klas. Als je gelijkwaardigheid naar je klas betracht, gaan ze dat ook naar elkaar meer doen. Leerlingen gaan zich uitspreken naar elkaar.”

Samenvatting: het werkt.

“Ja. Ik merk dat ik vlammetjes aanwakker. In de klas, in de lerarenkamer, bij ouders. Ik ben soms een beetje burgerlijk ongehoorzaam, maar dat moet. Het motto van Alfie Kohns boek komt van Piaget: *‘How much more precious is a little humanity than all the rules in the world’*. Dat is ook een goede samenvatting van onvoorwaardelijk ouderschap.” ■

Geert Bors
g.bors@egoscoop.nl

Naast haar vak als leraar, is Caroline Verlee gecertificeerd draagdoekconsulent. Ze geeft individuele consulten, workshops en lezingen over unconditional parenting en attachment parenting (in Nederland bekend als natuurlijk ouderschap). Caroline is moeder van twee kinderen. Haar site: www.asamatteroflove.nl. Caroline is te bereiken op info@asamatteroflove.nl

Over Alfie Kohn publiceerde Egoscoop eerder het artikel ‘De gemotiveerde leerling’ in het themanummer Full Partners (jaargang 16, nummer 2). Dat artikel is online te vinden op de site van www.onderwijsmaakjesamen.nl.

Fotografie: Bob Barten (www.bobfoto.nl)